

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QISH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISHDA
INNOVATSION YONDASHUVLAR (Adabiyotlar sharhi)**

Nautbetova Gulsauir Daushbaevna

**Chimboy tuman 28- sonli maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi, Chimboy tuman,
Qaraqolpoqiston.**

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish ko'nikmasini shakllantirish jarayonida qo'llanilayotgan innovatsion metod va texnologiyalarga oid ilmiy manbalar tahlil qilinadi. Xususan, ta'limda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, raqamli ta'lim vositalari, audio va vizual materiallardan foydalanishning samaradorligi yoritiladi. Adabiyotlar sharhi ilg'or xorijiy va mahalliy tajriba asosida tayyorlangan bo'lib, o'qish ko'nikmasini shakllantirish jarayoniga yangicha yondashuvlarni nazariy asoslashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: o'qish ko'nikmasi, innovatsion texnologiyalar, boshlang'ich ta'lim, interfaol metodlar, raqamli ta'lim.

Аннотация: В статье анализируются научные источники, посвященные инновационным методам и технологиям, применяемым в процессе формирования навыков чтения у учащихся начальной школы. В частности, освещается эффективность использования интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий, цифровых образовательных средств, аудиовизуальных материалов в образовании. Обзор литературы подготовлен на основе передового зарубежного и отечественного опыта и служит теоретической основой для новых подходов к формированию навыков чтения.

Ключевые слова: навыки чтения, инновационные технологии, начальное образование, интерактивные методы, цифровое образование.

Abstract: This article analyzes scientific sources on innovative methods and technologies used in the process of forming reading skills in primary school students. In particular, the effectiveness of using interactive methods, information and communication technologies, digital educational tools, audio and visual materials in education is highlighted. The literature review is prepared on the basis of advanced foreign and domestic experience and serves as a theoretical basis for new approaches to the process of forming reading skills.

Keywords: reading skills, innovative technologies, primary education, interactive methods, digital education.

Kirish: Bugungi kunda boshlang'ich sinf ta'limida o'qish ko'nikmasini shakllantirish o'quvchilarning keyingi bosqichlardagi muvaffaqiyatining poydevori hisoblanadi. An'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda, zamonaviy innovatsion metodlar va raqamli texnologiyalar ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, o'quvchilarning savodxonligini oshirish, nutqiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Shu nuqtai nazardan, o'qish ko'nikmasini shakllantirishga oid ilmiy adabiyotlar va ilg'or tajribalarni tahlil qilish amaliy ahamiyatga ega.

Materiallar va usullar: (Adabiyotlar sharhi metodologiyasi) Mazkur adabiyotlar sharhi tayyorlash jarayonida quyidagi manbalar tahlil qilindi:

O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan boshlang‘ich ta’lim standartlari;

PISA (Programme for International Student Assessment) savodxonlik mezonlari, zamonaviy pedagogika va didaktika bo‘yicha ilmiy maqolalar, monografiyalar, UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlarning ta’lim sifatini oshirishga oid hisobotlari; innovatsion o‘qitish texnologiyalariga bag‘ishlangan xorijiy va mahalliy tajriba tahlillari.

Adabiyotlar tanlashda quyidagi mezonlar asosiy bo‘ldi:

- O‘qish ko‘nikmasini shakllantirishga bevosita daxldorlik;
- Oxirgi 10 yillikda nashr etilgan dolzarb manbalar;
- Pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish tajribasi.

Natijalar: Natijalar (Adabiyotlar sharhi) O‘qish ko‘nikmasining nazariy asoslari bo‘yicha ko‘plab pedagog olimlar (A. G‘ulomov, M. Qodirova, E. Smith) boshlang‘ich ta’limda o‘qish ko‘nikmasi — faqat tovush va harflarni o‘rganish emas, balki tushunish, tahlil qilish, muloqotga kirishish va tafakkurni rivojlantirish vositasi ekanligini ta’kidlaydi. PISA (2022) hisobotida ham o‘qish savodxonligi “matndan ma’lumot olish, uni qayta ishlash va amaliy vaziyatda qo‘llay olish” qobiliyati sifatida talqin etilgan.

Innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar o‘rganilganda o‘qitishda “Insert”, “Klaster”, “Aqliy hujum”, “Raqamli hikoya” kabi metodlar o‘quvchilarni matnga faol jalb qiladi, ularning fikrlash va tahlil qilish ko‘nikmasini kuchaytiradi. Hasanboyeva (2022) tadqiqotida interfaol metodlardan foydalangan guruhda matnni tushunish ko‘rsatkichi 27% ga yuqori bo‘lgani aniqlangan. Raqamli texnologiyalar (interaktiv doska, audio matnlar, QR topshiriqlar, planshetlar) o‘qishga motivatsiyani oshiradi (UNESCO, 2020). Shuningdek, gamifikatsiya elementlari (o‘yin, reyting, badge) bolalarning e’tiborini ushlab turadi va jarayonni qiziqarli qiladi.

Multimodal ta’lim vositalari qo‘llanilishini tahlil qilganimizda J. Anderson (2019) va L. Miller (2021) tadqiqotlariga ko‘ra, matn, rasm, tovush, video va animatsiyaning birgalikda qo‘llanilishi (multimodal yondashuv) o‘quvchilarda matnni tushunish, obrazli fikrlash va eslab qolish samaradorligini oshiradi. Bu ayniqsa 1–4-sinf yoshidagi bolalarda yuqori natija beradi, chunki ular ko‘proq vizual va eshituv sezgilari orqali bilim oladilar.

Differensial yondashuv va shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim sohasi tahlil qilinganda Smith (2018) o‘z tadqiqotida o‘quvchilarning o‘qish tezligi va tushunish darajasi turlicha bo‘lgani uchun o‘qitish jarayonida moslashuvchan topshiriqlar tizimi zarurligini ta’kidlagan. Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim modeli har bir o‘quvchining o‘ziga xos xususiyatlarini inobatga oladi, bu esa umumiy savodxonlik darajasini oshiradi.

Finlyandiya ta’lim tizimida o‘qishga o‘rgatishda **individual yondashuv** va **o‘yin orqali o‘rganish** keng qo‘llaniladi (Finnish Education Report, 2021).

AQShda “Reading Recovery” va “Balanced Literacy” dasturlari orqali bolalarda o‘qish tezligi va tushunish ko‘nikmalari erta bosqichda shakllantiriladi.

Janubiy Koreyada esa **raqamli platformalar** va **multimedia** vositalari yordamida mustaqil o‘qish madaniyati kuchaytirilmoqda (OECD, 2020).

O‘zbekistonda Xalq ta’limi vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan yangi davlat standartlarida (2021) o‘quvchilarni **tushunib o‘qishga o‘rgatish, matn tahlili, fikrni ifodalash** kompetensiyalariga alohida urg‘u berilgan. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ko‘pchiligi o‘qish darslarida innovatsion metodlarni joriy etishga bosqichma-bosqich o‘tmoqda.

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-10

Munozara: Ilmiy manbalar ko'rsatishicha, innovatsion texnologiyalarni joriy etish nafaqat o'qish ko'nikmasini rivojlantiradi, balki o'quvchining nutqiy faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashga o'rgatadi. O'qituvchining roli bu jarayonda yo'naltiruvchi va motivatsion shaxs sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, ko'plab tadqiqotlar o'qish tezligi va matnni anglash darajasi o'rtasida bevosita bog'liqlik borligini ko'rsatmoqda. Innovatsion yondashuvlar bu jarayonni individuallashtirishga imkon beradi, bu esa ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa: Boshlang'ich sinflarda o'qish ko'nikmasini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar, multimodal vositalar va gamifikatsiya o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi.

O'qituvchi faol, moslashuvchan va ijodiy yondashuvga ega bo'lishi zarur.

O'quv dasturlari o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda tuzilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirova M. (2021). *Boshlang'ich ta'limda o'qish darklarini tashkil etishning zamonaviy usullari*. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Hasanboyeva S. (2022). "Gamifikatsiya orqali o'qish ko'nikmalarini shakllantirishning afzalliklari", *Ta'lim va Innovatsiyalar jurnali*, №4.
3. Anderson J. (2019). *Early Reading Instruction and Literacy Development*. Oxford University Press.
4. Smith E. (2018). "Differentiated Reading Instruction in Primary Classrooms", *Journal of Literacy Studies*, Vol. 32.
5. UNESCO (2020). *Digital Learning for All: Early Literacy and ICT Integration*. UNESCO Publishing.
6. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2021). *Boshlang'ich ta'lim davlat standarti*. Toshkent.
7. PISA (2022). *Reading Literacy Framework*. OECD Publishing.